

Travestie bij Toneelgroep Amsterdam

De Japanse toneelschrijver Yukio Mishima was een zonderlinge figuur. Geobsedeerd door bloed en de dood. Hij pleegde in 1970 harakiri en stierf een exhibitionistische dood, een term die evenzeer van toepassing is op zijn werk. Zijn 'Madame de Sade', over de vrouw van de grondlegger van het sadomasochisme, is ter hand genomen door de Poolse regisseur Krzysztof Warlikowski voor Toneelgroep Amsterdam.

Warlikowski laat de vrouwenrollen vertolken door mannen. En dat zorgt voor verwarring, van het begin tot het eind. Zien we hier vrouwen, nichterige mannen, of travestieten? En waarom zijn ze zo hoerig, terwijl we te maken hebben met een gravin, een barones en een markiezin? Hugo Koolschijn draagt in zijn rol van Madame de Montreuil palen van hakken waar hij nauwelijks op kan lopen, vooral ook omdat het toneel schuin naar beneden afloopt. Hij is fascinerend en lachwekkend tegelijk.

Barry Atsma speelt een sterke rol als zijn dochter Renée, de getormenteerde markiezin De Sade. Hij is buitengewoon schaars gekleed met heupslip, jarretels en een paar truttige oorbelletjes. Atsma slaagt er geregeld in om vrouwelijke zachtheid over te brengen tussen al het geweld. Dat geweld beperkt zich namelijk niet tot de dialogen over de voorliefde voor sadomasochisme van Alphonse de Sade. Wreder nog zijn de afgunst en het venijn tussen de vrouwen. Zowel tussen de moeder en haar dochters als tussen de zussen onderling en tussen de moeder en haar vriendinnen. De dialogen worden vaak vergezeld van een psychedelisch muziekje, wat de broeierige en vervreemdende sfeer versterkt.

Schijn bedriegt, men wisselt beleefdheden en knuffels uit, maar onderhuids broedt het. Daar broedt in elk geval de wetenschap dat in iedereen een Markies de Sade schuilt, en dat we allemaal seksbeesten zijn. De eerste om dat toe te geven is Eelco Smits in zijn fraaie rol als Gravin de Saint-fond. Dat leidt tot een bloederige scène waarin de acteur naakt en onder het schapenbloed op het toneel staat en vertelt hoe aan-

genaam het was om als altaar te dienen bij een zwart ritueel. Alwyn Pulinckx speelt de ver-
vaarlijke zus van de markiezin, Anne. Zij heeft achter de rug van Renée om met de markies in Venetië vertoefd. Leon Voorberg ziet er het van alle vrouwen het meest hoerig uit als Barones de Siamane. Een bontje, borsthaar en uitgelopen lipstick maken van hem een karikatuur.

Het publiek wordt bij Toneelgroep Amsterdam wel heel letterlijk een spiegel voorgehouden. Het decor is een spiegelwand waarin het publiek als het zaallicht aanstaat zichzelf ziet, en als het donker is de achterkant van de acteurs én de tafereel achter de spiegel. Dat levert een bijzonder fraai toneelbeeld op. De spiegels zijn ook een verwijzing naar de exhibitionistische en narcistische toneelschrijver Yukio Mishima, van wie men vermoedde dat hij homoseksueel was. Hij had deze uitvoering van zijn 'Madame de Sade' vast geweldig gevonden.

Annet de Jong

Voorstelling: 'Madame de Sade' door Toneelgroep Amsterdam;
tekst: Yukio Mishima;
regie: Krzysztof Warlikowski; **vertaling:** Peter Verstegen; **spel:** Barry Atsma, Hugo Koolschijn, Alwin Pulinckx, Leon Voorberg, Eelco Smits, Marieke Heebink;
gezien: Stadsschouwburg Amsterdam.

'Madame de Sade':
vervreemdend

en broeierig

